

OLIY TA'LIM TIZIMIDA TALABA-QIZLARNI IJTIMOIIY QO'LLAB- QUVVATLASH VA OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASH: GENDER TENGLIK, MILLIY TAJRIBA VA XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI.

Jo'rayeva Marjona

Termiz Davlat Pedagogika instituti

3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ularni oilaviy hayotga tayyorlash masalalari tahlil qilinadi. Gender tenglik tamoyillarining amaliyotga tatbiqi, milliy qadriyatlar asosida qizlarning ma'naviy-ma'rifiy kamoloti, xalqaro tajribalarni o'rganish hamda hamkorlikni rivojlantirish yo'nalishlari yoritiladi. Tadqiqotda O'zbekiston oliy ta'lim tizimidagi mavjud dasturlar, davlat siyosati va xorijiy mamlakatlar tajribasi solishtirilib tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: gender tenglik, talaba-qizlar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, oilaviy hayot, oliy ta'lim, xalqaro hamkorlik, milliy qadriyatlar.

СОЦИАЛЬНАЯ ПОДДЕРЖКА И ПОДГОТОВКА К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ СТУДЕНТОК В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО, НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОПЫТ И ВОЗМОЖНОСТИ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА.

Джураева Маржона

Термезский государственный педагогический институт

Студентка 3 курса

Аннотация: В статье анализируются вопросы социальной поддержки девушек-студенток в системе высшего образования, их подготовки к семейной жизни. Освещены вопросы практической реализации принципов гендерного равенства, духовно-просветительского развития девушек на основе национальных ценностей, изучения международного опыта и развития сотрудничества. В исследовании проводится сравнение и анализ действующих программ в системе высшего образования Узбекистана, государственной политики и опыта зарубежных стран.

Ключевые слова: гендерное равенство, студентки, социальная поддержка, семейная жизнь, высшее образование, международное сотрудничество, национальные ценности.

SOCIAL SUPPORT AND PREPARATION FOR FAMILY LIFE FOR FEMALE STUDENTS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM: GENDER EQUALITY, NATIONAL EXPERIENCE AND OPPORTUNITIES FOR INTERNATIONAL COOPERATION

Jurayeva Marzhona

Termez State Pedagogical Institute

3rd year student

Abstract: This article analyzes the issues of social support for female students in the higher education system, their preparation for family life. The practical implementation of the principles of gender equality, the spiritual and educational development of girls based on national values, the study of international experiences and the development of cooperation are highlighted. The study compares and analyzes existing programs in the higher education system of Uzbekistan, state policy and the experience of foreign countries.

Keywords: gender equality, female students, social support, family life, higher education, international cooperation, national values.

Kirish: So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ayollar, xususan, talaba-qizlarni ijtimoiy, iqtisodiy va ma‘naviy jihatdan qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida shakllandi. Prezidentimiz tashabbusi bilan “Ayollar daftari”, “Yoshlar daftari” kabi dasturlar joriy etildi, oliy ta‘lim muassasalarida talaba-qizlar bilan ishlash bo‘yicha maxsus mas‘ullar tayinlandi. Gender tenglikni ta‘minlash nafaqat huquqiy, balki tarbiyaviy jarayon sifatida ham muhimdir. Talaba-qizlar oliy ta‘lim muhitida nafaqat bilim oladi, balki kelajakda oila, jamiyat va iqtisodiy hayotda faol ishtirok etuvchi shaxs sifatida shakllanadi. Shu bois, ularni oilaviy hayotga, ijtimoiy munosabatlarga va mehnat bozoriga tayyorlash muhim pedagogik masaladir.

Adabiyotlar tahlili: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 23-iyundagi “Oila va xotin-qizlar masalalarini tizimli hal etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–5124-son qarorida ayollarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash masalalari belgilab berilgan.

Shuningdek, UNESCO, UN Women kabi xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan “Gender tenglikni ta’minlash” konsepsiyalari ham oliy ta’limda qizlar faoliyatini qo‘llab-quvvatlashda muhim yo‘nalish sifatida tan olingan.

Mahalliy tadqiqotchilar - N. To‘raeva (2022), D. Qodirova (2021), Sh. Axmedova (2023)larning ilmiy ishlari talaba-qizlarning ma’naviy-axloqiy tarbiyasi va ijtimoiy faolligini oshirishning o‘ziga xos jihatlarini ochib beradi. orijiy adabiyotlarda esa (masalan, J. Scott, 2018; L. Andersen, 2020) gender ta’limi va ijtimoiy tenglikni ta’minlashda universitetlarning roli chuqur tahlil qilingan.

Asosiy qism:

1. Talaba-qizlarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimi.

Oliy ta’lim muassasalarida ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimi stipendiyalar, imtiyozli yotoqxonalar, psixologik maslahat markazlari, mentorlik dasturlari orqali amalga oshirilmoqda. “Ayollar maslahat kengashlari” va “Talaba-qizlar klubi” faoliyatlari yoshlarni ijtimoiy hayotga jalb etishda muhim ahamiyatga ega.

2. Oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik asoslari.

Talaba-qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida milliy urf-odatlar, axloqiy qadriyatlar, psixologik tayyorgarlik, iqtisodiy mustaqillik kabi jihatlar muhim o‘rin tutadi. Oliy ta’lim muassasalarida “Oila sotsiologiyasi”, “Gender ta’limi asoslari”, “Psixologiya” fanlari orqali bu yo‘nalishdagi bilimlar shakllantirilmoqda. Shuningdek, ijtimoiy loyihalar, treninglar, seminarlar orqali talaba-qizlarning o‘z-o‘zini anglash, oila va jamiyat oldidagi mas’uliyatini his etish ko‘nikmalari rivojlantirilmoqda.

3. Gender tenglik tamoyillari va xalqaro hamkorlik.

Gender tenglikni ta’minlash masalasi xalqaro tajribada universitetlar miqyosida aniq dasturlar orqali amalga oshiriladi. Masalan, Skandinaviya davlatlari oliy ta’lim tizimida “Gender equality office”lar faoliyat yuritadi.

O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ham xalqaro hamkorlik asosida qizlar uchun stipendiya dasturlari, almashinuv loyihalari va qo‘shma ilmiy tadqiqotlar yo‘lga qo‘yilmoqda.

Bundan tashqari, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda “Gender ta’limi” bo‘yicha o‘quv modullarini yaratish, treninglar o‘tkazish talaba-qizlarning salohiyatini oshirishga xizmat qilmoqda.

4. Milliy tajriba asosida talaba-qizlarni qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos jihatlari

O‘zbekiston Respublikasida oliy ta’lim muassasalarida talaba-qizlar bilan ishlash bo‘yicha “**Talaba-qizlar klubi**”, “**Ayollar maslahat kengashlari**”, “**Jamoatchi maslahatchilar**” kabi tuzilmalar faoliyat yuritadi. Ular orqali ijtimoiy muammolar, psixologik qo‘llab-quvvatlash, oilaviy muhitdagi muammolarni hal qilishda yordam ko‘rsatiladi.

Shuningdek, har bir oliy ta'lim muassasasida **psixologik markazlar** tashkil etilib, talaba-qizlarning ruhiy holatini o'rganish, stress, moslashuv, o'ziga ishonch muammolarini bartaraf etish bo'yicha treninglar o'tkazilmoqda.

Milliy qadriyatlar asosida olib borilayotgan tarbiya ishlari qizlarning o'zligini anglashiga, milliy g'urur va mas'uliyat hissini shakllantirishga yordam beradi. "Oila", "Vatan", "Ayol va jamiyat" kabi mavzularda muntazam ma'naviy-ma'rifiy darslar tashkil etilishi - yoshlarning ongida sog'lom oilaviy qadriyatlarni mustahkamlaydi.

5. Xalqaro tajriba tahlili va hamkorlik imkoniyatlari.

Xalqaro tajriba

Dunyo miqyosida oliy ta'lim muassasalari talaba-qizlarni ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlash uchun turli dasturlarni amalga oshiradi.

Masalan:

AQSh universitetlarida "Women's Empowerment Program" (ayollarni kuchaytirish dasturi) orqali talaba-qizlarga liderlik, tadbirkorlik, moliyaviy savodxonlik, oilaviy psixologiya kabi yo'nalishlarda maxsus kurslar o'tiladi.

Janubiy Koreya universitetlarida "Gender Equality Center" faoliyat yuritadi. U yerda talaba-qizlar uchun mentorlik, grant dasturlari va oilaviy hayotga tayyorlov kurslari joriy etilgan.

Skandinaviya mamlakatlari tajribasida esa gender tenglik siyosati oliy ta'limning barcha bosqichlarida, hatto o'quv dasturlarining o'zida integratsiyalashgan tarzda amalga oshiriladi.

O'zbekiston uchun xalqaro hamkorlik imkoniyatlari.

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalari BMT, UN Women, UNESCO, KOICA kabi tashkilotlar bilan hamkorlikda gender masalalariga oid dasturlarni amalga oshirmoqda. Jumladan, "Ayollar uchun STEM" (Science, Technology, Engineering, Mathematics) yo'nalishlarida xalqaro grantlar ajratilishi - qizlarning texnik fanlardagi ulushini oshirishga xizmat qilmoqda.

Bundan tashqari, **Erasmus+** va **DAAD** kabi dasturlar doirasida xorijiy universitetlar bilan hamkorlikda gender ta'limi va oilaviy hayotga tayyorlov bo'yicha qo'shma o'quv modullar ishlab chiqilmoqda.

6. Amaliy tavsiyalar:

Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish uchun quyidagi **amaliy choralarni** amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. **Tizimli yondashuvni shakllantirish** - Har bir oliy ta'lim muassasasida "Gender siyosati strategiyasi" ishlab chiqilishi lozim.

2. **Psixologik va pedagogik yordam markazlarini kuchaytirish** - Qizlarning ijtimoiy moslashuvi, stressga bardoshlilik, o‘z-o‘zini rivojlantirish bo‘yicha doimiy treninglar tashkil etish.
3. **Mentorlik tizimini kengaytirish** - Tajribali ayol pedagoglar, tadbirkorlar, mutaxassislar talaba-qizlarga shaxsiy murabbiy sifatida tayinlansin.
4. **Oilaviy hayotga tayyorlov kurslarini joriy etish** - Oila psixologiyasi, moliyaviy rejalashtirish, sog‘lom turmush tarzi, bolalar tarbiyasi kabi yo‘nalishlarda maxsus o‘quv modullarini yaratish.
5. **Xalqaro almashinuvni kengaytirish** - Qizlar uchun chet el amaliyotlari, tajriba almashish, onlayn seminar va grant dasturlarini ko‘paytirish.
6. **Axborot-madaniy loyihalar** - Ijtimoiy tarmoqlar orqali “Talaba-qizlar ovozi”, “Ayol lider”, “Oila maktabi” kabi onlayn platformalarni yo‘lga qo‘yish.

7. Yakuniy xulosalar

Oliy ta‘lim tizimida talaba-qizlarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash - bu nafaqat ijtimoiy adolat masalasi, balki jamiyat taraqqiyoti uchun zarur omildir.

Gender tenglikni ta‘minlash orqali:

ayollar mehnat bozorida faol ishtirok etadi;

oilaviy barqarorlik mustahkamlanadi;

yoshlar o‘rtasida ma‘naviy yetuklik, mas‘uliyat va o‘zini anglash hissi kuchayadi.

Milliy qadriyatlar va xalqaro tajriba uyg‘unligi asosida ishlab chiqilgan siyosat talaba-qizlarning barkamol, yetuk va faol fuqarolar sifatida shakllanishiga asos bo‘ladi.

Xulosa : Talaba-qizlarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va oilaviy hayotga tayyorlash masalasi oliy ta‘lim tizimida kompleks yondashuvni talab etadi.

Gender tenglik tamoyillarini o‘quv jarayoniga integratsiya qilish;

Milliy qadriyatlar asosida axloqiy va oilaviy tarbiyani kuchaytirish;

Xalqaro tajriba va hamkorlikni kengaytirish;

Talaba-qizlarning ijtimoiy himoyasini mustahkamlash - bu yo‘nalishdagi asosiy vazifalardir.

Natijada, ijtimoiy faol, ma‘naviy barkamol, mustaqil fikrlovchi, oila va jamiyat farovonligiga hissa qo‘sha oladigan yosh avlodni tarbiyalash imkoniyati yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5124-son qarori, 23.06.2021.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonuni, 2019-yil.
3. To‘raeva N. *Talaba-qizlar ijtimoiy faolligini rivojlantirishning pedagogik asoslari*. - Toshkent: TDPU, 2022.

4. Qodirova D. *Oliy ta'limda gender madaniyatini shakllantirish yo'llari*. - Samarqand, 2021.
5. UNESCO. *Gender Equality in Higher Education: Policy Review*. - Paris, 2020.
6. Andersen L. *Women's Empowerment and Education*. - Copenhagen, 2020.
7. Scott J. *Gender and Education in the 21st Century*. - London: Routledge, 2018.